

Vergaderjaar 2008–2009

22 112

Nieuwe Commissievoorstellen en initiatieven van de lidstaten van de Europese Unie

Nr. 754

BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 22 december 2008

Overeenkomstig de bestaande afspraken heb ik de eer u hierbij tien fiches aan te bieden die werden opgesteld door de werkgroep Beoordeling Nieuwe Commissievoorstellen (BNC):

1. Mededeling inzake Strategic Energy Review 2;
2. Richtlijn inzake Energielabelling (Kamerstuk 22 112, nr. 755);
3. Mededeling Wind op Zee (Kamerstuk 22 112, nr. 756);
4. Richtlijn inzake olievoorraden (Kamerstuk 22 112, nr. 757);
5. Richtlijn inzake labelling banden (Kamerstuk 22 112, nr. 758);
6. Beschikking inzake een netwerk voor waarschuwing en informatie kritieke infrastructuur (CIWIN) (Kamerstuk 22 112, nr. 759);
7. Mededeling inzake wereldwijde monitoring voor milieu en veiligheid (GMES) (Kamerstuk 22 112, nr. 760);
8. Mededeling inzake Europees optreden op het gebied van zeldzame ziekten (Kamerstuk 22 112, nr. 761);
9. Verordening inzake gemeenschappelijk Visserijbeleid (Kamerstuk 22 112, nr. 762);
10. Mededeling inzake Oostelijk Partnerschap (Kamerstuk 22 112, nr. 763).

De staatssecretaris van Buitenlandse Zaken,
F. C. G. M. Timmermans

Fiche: Mededeling inzake Strategic Energy Review 2

1. Algemene gegevens

Voorstel:

Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's, Tweede strategische toetsing van het energiebeleid, een EU actieplan inzake energiezekerheid en solidariteit.

Datum Commissiedocument: 13 november 2008

Nr. Commissiedocument: COM(2008) 781

Pre-lex: http://ec.europa.eu/prelex/detail_dossier_real.cfm?CL=nl&DosId=197625

Nr. impact assessment Commissie en Opinie Impact-assessment Board: n.v.t.

Behandelingstraject Raad:

Deze tweede Strategic Energy Review (SER2) van de Commissie is besproken in de VTE-Raad over energie van 8 december jl. en zal nu worden behandeld in de Raadswerkgroep Energie. Het is de bedoeling dat het actieplan uit SER2 zal worden voorgelegd aan de Europese Raad in het voorjaar van 2009.

Eerstverantwoordelijk ministerie: Ministerie van Economische Zaken

2. Essentie voorstel:

SER2 is een breed pakket maatregelen dat een nieuwe impuls moet geven aan de Europese energiezekerheid, ter ondersteuning van de klimaatdoelstellingen en de liberalisering van de interne markt. De Commissie stelt een nieuw EU-actieplan voor energiezekerheid en -solidariteit voor, waarin vijf gebieden worden aangegeven waarop meer actie nodig is om een duurzame energievoorziening veilig te stellen. De Commissie kijkt ook naar de uitdagingen waarmee Europa tussen 2020 en 2050 zal worden geconfronteerd. Voorts wordt met een pakket energie-efficiëntievoorstellen beoogd energiebesparingen te realiseren op belangrijke gebieden, door de wetgeving gericht op energie-efficiëntie voor gebouwen en energieverbruikende producten aan te scherpen en meer gewicht toe te kennen aan certificaten inzake energieprestaties en inspectieverslagen van verwarmings- en airconditioningsystemen.

3. Kondigt de Commissie acties, maatregelen of concrete wetten regelgeving aan voor de toekomst? Zo ja, hoe luidt dan het voorlopige Nederlandse oordeel over bevoegdheidsvaststelling, subsidiariteit en proportionaliteit en hoe schat Nederland de financiële gevolgen in?

Het door de Commissie gepresenteerde pakket met acties, maatregelen en concrete wet- en regelgeving, is gerangschikt onder de vijf hoofdelementen van het EU-actieplan voor energiezekerheid en -solidariteit:

- Vereiste infrastructuur en diversificatie
- Externe energierelaties
- Olie- en gasvoorraden
- Energie-efficiëntie
- Optimaal gebruik van eigen EU energiebronnen

Naast de overkoepelende mededeling «Tweede strategische toetsing van het energiebeleid, een EU actieplan inzake energiezekerheid en solidariteit», worden in dit fiche tevens de onderstaande voorstellen van de Commissie beoordeeld, aangezien deze weliswaar behoren tot het SER2 pakket, maar geen nieuw beleid of nieuwe wet- en regelgeving aankondigen:

- Report on the implementation of the trans-European energy networks programme in the period 2002–2006 (COM (2008)770) (zie onder Vereiste infrastructuur en diversificatie);
- Communication on the Directive 2004/67/EC of 26 April 2004 concerning measures to safeguard security of natural gas supply (COM(2008) 769) (zie onder Olie- en gasvoorraden);
- Communication «Energy efficiency: delivering the 20% target» (COM(2008) 772) (Energie-efficiëntie);
- Communication «Europe can save more energy by combined heat and power generation» (COM(2008) 771) (zie onder Energie-efficiëntie);
- Communication «Update of the Nuclear Illustrative Programme in the context of the Second Strategic Energy Review» (PINC) (COM(2008) 776) (zie onder Optimaal gebruik van eigen EU energiebronnen).

Over de volgende tot het SER2 pakket behorende voorstellen, zijn afzonderlijke fiches opgesteld:

- Proposal for a Directive imposing an obligation on Member States to maintain minimum stocks of crude oil and/or petroleum products (COM(2008) 775);
- Communication «Offshore Wind Energy: Action needed to deliver on the energy policy objectives for 2020 and beyond» (COM(2008) 768);
- Proposal for a Directive on the indication by labelling and standard product information of the consumption of energy and other resources by energy-related products (COM(2008) 778);
- Proposal for a Directive on labelling of tyres with respect to fuel efficiency and other essential parameters (COM(2008) 779);
- Proposal for a Directive on the energy performance of buildings (COM(2008) 780).

Over het groenboek «Towards a secure, sustainable and competitive European energy network» zal een kabinetsreactie worden opgesteld.

De voorstellen van de Commissie passen binnen de bevoegdheden die de EG op grond van artikel 95 EG (interne markt) en artikel 100 EG (economisch en monetair beleid) heeft. Voorts geldt dat voor zover tot een voorlopige beoordeling over subsidiariteit en proportionaliteit kan worden overgegaan, het oordeel positief is. Een kanttekening geldt hierbij voor de olievoorradrichtlijn, waarbij de gekozen invulling van het systeem naar Nederlands oordeel niet proportioneel is in relatie tot de interne marktwerking (zie olie fiche).

Energiezekerheid, ondersteuning van de klimaatdoelstellingen en een geliberaliseerde energiemarkt zijn gebaat bij een Europese aanpak. Voor zover op dit moment kan worden beoordeeld, neemt de Commissie met dit pakket de juiste maatregelen om deze doelstellingen te realiseren. De financiële gevolgen, evenals de gevolgen voor de administratieve lasten voor het bedrijfsleven, kunnen pas in een later stadium bestudeerd worden, wanneer de voorstellen concretere vormen aannemen. Eventuele budgettaire gevolgen dienen ingepast te worden op de begroting van de beleidsverantwoordelijke departementen, conform de regels budgetdiscipline. Daarnaast dienen de financiële perspectieven, zowel de categorieën als de headings, gerespecteerd te worden. Nederland vindt dat het Commissievoorstel voor vergroting van het TEN-E budget onderdeel moet zijn van de komende begrotingsreview.

Het door de Commissie gepresenteerde pakket met acties, maatregelen en concrete wet- en regelgeving, is gerangschikt onder de vijf hoofdelementen van het *EU-actieplan voor energiezekerheid en -solidariteit*.

Vereiste infrastructuur en diversificatie

De Commissie stelt voor om een aantal grote infrastructurele projecten tot gemeenschapsprioriteit te bestempelen, te weten 1) een Baltic Interconnection Plan; 2) een zuidelijke gascorridor voor gastoevoer uit de Kaspische regio en het Midden-Oosten naar Europa; 3) een LNG (Liquefied Natural Gas) actieplan; 4) een Mediterrane energiering; 5) een grensoverschrijdende netconfiguratie op de Noordzee met offshore windenergie daarop aangesloten; 6) Noord-Zuid verbindingen in centraal en zuidoost Europa. Voor elk van deze projecten zal de Commissie in 2009–2010 mededelingen of actieplannen uitbrengen waarin o.a. kosten en mogelijke financiering nader worden aangeduid. Het tegelijkertijd met de review uitgebrachte Groenboek Trans-Europese Netwerken voor Energie (TEN-E) gaat hier nader op in en stelt voor het TEN-E instrument te vervangen door een nieuw EU-instrument voor energievoorzieningszekerheid en infrastructuur. De financiële gevolgen kunnen pas in een later stadium, wanneer de voorstellen concretere vormen aannemen, bestudeerd worden. Wel wordt al melding gemaakt dat het huidige TEN-E budget van 22 miljoen euro per jaar niet toereikend is om als katalysator te werken voor dergelijke belangrijke EU-projecten.

Externe energierelaties

De Commissie bepleit versterkte aandacht voor energie in de internationale betrekkingen van de EU. Het opbouwen van relaties met producerende landen, doorvoerlanden en verbruikende landen zal helpen om de doelstellingen van het energiebeleid van de EU te verwezenlijken en de invloed van de EU op internationale energieontwikkelingen te versterken. Nauwere coördinatie tussen de lidstaten onderling en met de Commissie op het gebied van externe betrekkingen inzake energie zijn in dit verband van bijzonder belang.

Olie- en gasvoorraden

De Commissie stelt een herziening voor van de Europese wetgeving op gebied van het aanhouden van strategische oliereserves om deze beter te laten aansluiten op de IEA (International Energy Agency). Op diverse punten zal nader overleg moeten plaatsvinden om tot een aanvaardbare invulling te komen. Het voorstel introduceert tevens een wekelijkse rapportage van commerciële voorraden in de EU met het doel de transparantie op de oliemarkt te vergroten. De Commissie heeft toegezegd eerst een kosten-baten onderzoek te doen naar de effecten van deze rapportage en afhankelijk daarvan met een voorstel te komen. De kosten-baten analyse wordt in de eerste helft van 2009 verwacht. Nederland is voorstander van een grotere transparantie mits er afdoende waarborgen komen voor de kwaliteit van de data en de extra administratieve lasten in verhouding staan tot de additionele baten. Voor volledige bespreking van het voorstel voor de olie richtlijn zie het BNC fiche over olie.

Op grond van een recente evaluatie van de richtlijn gasvoorzieningszekerheid concludeert de Commissie dat standaarden op het gebied van voorzieningszekerheid verdergaand geharmoniseerd moeten worden en dat er betere afspraken omtrent wederzijdse bijstand ten tijde van ernstige verstoringen in de gasvoorziening nodig zijn op regionaal en EU niveau. De huidige drempelwaarde waarop de EU in actie komt dient volgens de Commissie opnieuw tegen het licht te worden gehouden. De Commissie stelt voor dat de «Gas Coordination Group» hiervoor een aantal scenario's

ontwikkelt. Op basis van dit werk en het werk van het IEA en de «European Regulators Group for Electricity and Gas» zal de Commissie belanghebbenden consulteren met de mogelijkheid een herziening van de gasvoorzieningszekerheidsrichtlijn voor te stellen in 2010.

Ten aanzien van het eventueel verplicht aanhouden van strategische gasvoorraden, komt de Commissie tot de conclusie dat de evaluatie op dit moment geen noodzaak aangeeft voor Europese afspraken over het verplicht aanhouden van dergelijke reserves. De kosten zijn te hoog en er zijn efficiëntere maatregelen beschikbaar (bijv. commerciële voorraden, flexibele levering via LNG terminals).

Energie-efficiëntie

De Commissie komt met een pakket voorstellen om energiebesparingen te realiseren op belangrijke gebieden, door de wetgeving in verband met energie-efficiëntie voor gebouwen en energieverbruikende producten aan te scherpen en meer gewicht toe te kennen aan certificaten inzake energieprestaties en inspectieverslagen van verwarmings- en airconditioningsystemen.

Het gaat hierbij om:

- een herziening van de richtlijn over energie-efficiëntie van gebouwen (zie apart BNC-fiche);
- een herziening van de richtlijn over energielabels (zie apart BNC-fiche) met een apart voorstel voor een richtlijn over het labelen van auto's (zie apart BNC-fiche);
- de intensivering van de implementatie van de Richtlijn Ecodesign;
- de aankondiging van een mededeling voor extra mogelijkheden tot uitbreiding van warmtekrachtkoppeling en de vaststelling van gedetailleerde richtsnoeren voor de technische implementatie van de Richtlijn Warmtekrachtkoppeling;
- het gebruik van het «Convenant met burgemeesters» als instrument voor benchmarking en netwerkmechanismen;
- een nieuw op te zetten EU financieringsinitiatief voor duurzame energie in samenwerking met EIB en EBRD met als doel grootschalige financiering uit kapitaalmarkten voor investeringen in energie-efficiëntie, duurzame energie, schoon fossiel en warmtekrachtkoppeling;
- het gebruik maken van beleidsprogramma's uit het Cohesiefonds;
- het toevoegen van een «green tax package» aan het energie en klimaatpakket waarbij een herziening voor de richtlijn belasting energieproducten wordt voorbereid en de optie wordt verkend om belastingverlagingen of andere fiscale maatregelen toe te passen;
- het continueren van liberaliseren van energie-efficiënte goederen en diensten in handelsonderhandelingen;
- het bevorderen van gezamenlijke productstandaarden gebaseerd op het «International Partnership on Energy Efficiency Cooperation» (dit wordt in 2009 gelanceerd als IEA-implementatie-instrument);
- de evaluatie van het energie efficiëntie actieplan in 2009;
- het opstellen van een mededeling in het voorjaar van 2009 over het financieren van koolstof arme technologieën;
- het nagaan of overheidssteun kan worden gekoppeld aan energie-efficiëntieresultaten met als mogelijkheid herzien richtlijn energiediensten.

Optimaal gebruik van eigen EU energiebronnen

De Commissie komt met voorstellen om beter gebruik te maken van de eigen energiebronnen, zowel de hernieuwbare als de fossiele bronnen. In het kader van het Strategische Plan voor Energietechnologie wordt in 2009 een mededeling uitgebracht over het financieren van koolstofarme technologie in samenwerking met de Europese Investeringsbank. Hierin

zullen de nodige bronnen en mogelijke financiering worden geevalueerd en zullen voorstellen worden gedaan voor het ondersteunen van groot-schalige demonstraties op EU niveau, inclusief de twaalf carbon capture and storage (CCS) demonstratieprojecten (de uitkomsten van de herziening van de ETS richtlijn worden meegenomen). Ook komt er een mededeling waarin belemmeringen voor hernieuwbare energie in kaart worden gebracht en oplossingen worden voorgesteld.

Om de juiste financiële mechanismes voor de ontwikkeling van hernieuwbare energie op EU niveau op te zetten, werkt de Commissie samen met de Europese Investeringsbank en de Europese Bank voor herstructurering en ontwikkeling aan het eerder genoemde EU financieringsinitiatief voor hernieuwbare energie om de grootschalige financiering voor investeringen in energie efficiëntie, hernieuwbare energie en een schoon gebruik van fossiele brandstoffen en cogeneratie van hernieuwbaar in Europese steden mogelijk te maken.

Kolen blijven een alternatief voor olie en gas, maar dit betreft geen duurzame optie. Aanbod van kolen is in groot aantal landen aanwezig en het kan makkelijk opgeslagen worden. Het gebruik van kolen voor elektriciteitsopwekking groeit wereldwijd en zal voorlopig ook in Europa gebruikt blijven worden. Het nadeel van kolen is echter de hoge CO₂ uitstoot en het gebruik kan alleen op lange termijn compatibel zijn aan de klimaatdoelstellingen als zeer efficiënte installaties de boventoon voeren en CO₂ kan worden afgevangen en opgeslagen (Carbon Capture and Storage – CCS).

Hoewel Europese bronnen van olie en gas afnemen, zorgen de hoge olie-prijzen en het zekerheidsrisico ervoor dat de interesse om de nog aanwezige inheemse bronnen te winnen toeneemt, inclusief onconventionele bronnen (zolang dit op een duurzame manier kan). Via het «Berlin Fossil Fuel Forum» zal gekeken worden welke extra maatregelen nodig zijn op EU en nationaal niveau om op een kosten-effectieve en milieuvriendelijke wijze toegang tot de eigen fossiele brandstoffen te bevorderen. Tevens zal de Commissie in 2010 een mededeling over raffinagecapaciteit en de vraag van de EU naar olie publiceren. Olieraffinagecapaciteit is een belangrijk element om energievoorzieningszekerheid te waarborgen en het is belangrijk dat de transparantie van de vraag en aanbod balans voor raffinagecapaciteit verbetert.

Tot slot draagt nucleaire energie bij aan de voorzieningszekerheid van de EU. Samen met deze SER2 heeft de Commissie de mededeling «Update of the Nuclear Illustrative Programme» gepubliceerd. Hierin wordt zowel een kwalitatieve als kwantitatieve beschrijving gegeven van de huidige stand van zaken en potentiële toekomstige scenario's voor de kernenergiesector in de EU in het kader van een bredere energiestrategie. Besluiten over verlenging van bestaande kerncentrales, nieuwe investeringen of vervanging worden acuter in het licht van de klimaatdoelstellingen. Lidstaten dienen echter zelf te bepalen of ze wel of niet in nucleaire energie willen investeren. De Commissie heeft op 1 december 2008 een herziening gepresenteerd van het voorstel voor een richtlijn die een Gemeenschapsraamwerk voor nucleaire *veiligheid* opzet (COM(2008)790). Deze herziening maakt geen deel uit van het SER 2 pakket en over dit voorstel zal nog een afzonderlijk fiche worden opgesteld.

4. Nederlandse positie over de mededeling

De eerste indruk is positief, er wordt een veelomvattend pakket gepresenteerd in samenhang met eerdere uitgebrachte mededelingen en het geheel strookt met het Nederlandse energiebeleid. Positief is dat de

Commissie prioriteiten in het energiebeleid aanbrengt, maar er zijn ook nog veel vragen. De concrete uitwerking moet voor de meeste punten nog komen.

Een eerste reactie op specifieke onderdelen van SER2.

Vereiste infrastructuur en diversificatie

Een goed functionerende interne energiemarkt met optimale interconnecties is de beste waarborg voor energiezekerheid. Voor Nederland is voorts van belang dat de prioriteit die in een eerder stadium aan Nord-Stream is toegekend, gehandhaafd blijft. Deze gaspijpleiding dient zowel een Nederlands als een Europees doel. Het draagt bij aan voor de Nederlandse ambitie om de gasronde van Noordwest-Europa te worden en draagt bij aan de Europese doelstelling van diversificatie in het kader van energievoorzieningszekerheid.

Externe energierelaties

Nederland steunt de aandacht voor internationale betrekkingen op het gebied van energie en zou graag een gezamenlijke raamwerk willen zien met prioriteitslanden, hetgeen ook kan bijdragen aan het spreken met één stem. Nederland plaatst in het licht van het belang van spreken met één stem wel vraagtekens bij de gesignaleerde trend in de ontwikkeling van de vraag naar olie en gas die de Commissie in bijlage bij de SER2 heeft gevoegd. De betreffende cijfers wijken significant af van de scenario-studies van de IEA. Een gezamenlijk raamwerk zou naast overeenkomsten met derde landen ook centrale boodschappen kunnen behelzen die lidstaten kunnen uitdragen in hun bilaterale relaties met deze landen (bijv. belang van het bevorderen van energie-efficiëntie, van een voorspelbaar, non-discriminatoire en stabiel investeringsklimaat, etc.) Daarbij moet met name in de dialoog met de producerende landen aandacht worden besteed aan energie-efficiëntie. De expertise en ervaringen die de lidstaten in Europees verband hebben opgebouwd kan op die manier derde landen ten goede komen en tegelijkertijd de energievoorzieningszekerheid in het algemeen.

Nederland zal het voorstel om «energy interdependence» bepalingen in EU akkoorden te ontwikkelen nader bestuderen als ook de mechanismes die de Commissie in 2009 zal identificeren om transparantie tussen de lidstaten en de EU te verzekeren. In aanvulling daarop overweegt de Commissie een eventuele herziening van Verordening 736/96 die lidstaten verplicht om aan de Commissie investeringsprojecten in olie, gas en elektriciteit te notificeren.

De Commissie wil een debat over de vraag hoe invulling te geven aan solidariteit. Ook de Oost-Europese lidstaten hebben hier vaker om gevraagd. De plicht om andere lidstaten te helpen als ergens de toevoer van energie hapert, wordt onderkend (inherent aan EU lidmaatschap), maar Nederland zal wel goed kijken onder welke voorwaarden die hulp gegeven zou kunnen worden.

Ook is Nederland blij met het voorstel om de relatie met de productie-landen te intensifiëren en het spreken met één stem te bevorderen. Dat is niet altijd even makkelijk maar juist in de richting van de producerende landen zou het goed zijn als we onze krachten bundelen en de heldere, eenduidige boodschap uitdragen dat de EU een belangrijk afzetgebied is en blijft. Deze energierelatie wordt gekenmerkt door wederzijdse afhankelijkheid: de EU heeft een verzekerde stroom brandstoffen nodig en producerende landen willen een verzekerde markt. Nederland onderschrijft dan ook de noodzaak van een intensievere en constructieve benadering door de EU en haar lidstaten van onze partnerlanden. Tevens is Nederland van mening dat er behoefte is aan een overkoepelende strategie, waarbij een

duidelijke agenda naar derde landen wordt voorgesteld die als basis moet dienen voor bilaterale en regionale overeenkomsten die individuele lidstaten en bedrijven afsluiten.

Olie- en gasvoorraden

Nederland heeft kanttekeningen bij het voorstel voor een herziene richtlijn strategische olievoorraden. Op diverse punten zal nader overleg moeten plaatsvinden om tot een aanvaardbare invulling te komen. Het voorstel introduceert een wekelijkse rapportage van commerciële voorraden in de EU met het doel de transparantie op de oliemarkt te vergroten. De Commissie heeft toegezegd een kosten-baten onderzoek te doen naar de effecten van dergelijke wekelijkse rapportage en afhankelijk van de uitkomsten van dit onderzoek met een voorstel te komen. De kostenbaten analyse wordt in de eerste helft van 2009 verwacht. Nederland is voorstander van een grotere transparantie mits er afdoende waarborgen komen voor de kwaliteit van de data en de extra administratieve lasten in verhouding staan tot de additionele baten.

Voor volledige bespreking van het voorstel voor de olie richtlijn zie het BNC fiche over olie.

Concrete voorstellen voor een gascrisismechanisme worden in het pakket nog niet gedaan. Nederland ziet eventuele voorstellen van de Commissie voor wijzigingen van de richtlijn over gasvoorzieningszekerheid tegemoet.

Nederland is blij met de aandacht voor LNG en kijkt uit naar het aangekondigde actieplan.

Energie-efficiëntie

Nederland is groot voorstander van de versterkte Europese inzet op het gebied van energiebesparing en -efficiëntie. Voor het realiseren van de nationale besparingsdoelstelling van 2% per jaar is Nederland voor een groot deel afhankelijk van Europees beleid. Nederland is dan ook verheugd dat onderhandelingen over de te herziene Richtlijn Ecodesign voorspoedig verlopen en dat voortgang wordt gemaakt met de implementatie van de Richtlijn Ecodesign. Nederland heeft voor de gedetailleerde richtsnoeren voor WKK gestemd. Nederland is altijd een groot voorstander geweest om Europees niveau afspraken te maken over energiebelasting om de concurrentieverhoudingen tussen bedrijven niet te veel te verstoren. Ook steunt Nederland het voornemen van de Commissie in 2009 het Europese Actieplan Energie-efficiëntie te evalueren. Juist ten aanzien van deze niet bindende doelstelling om in 2020 20% minder energie te gebruiken, is constante aandacht en verbetering noodzakelijk.

Optimaal gebruik van eigen EU energiebronnen

De voor 2009 aangekondigde mededeling over het financieren van koolstofarme technologie zal de uitkomsten van de onderhandelingen over het Energie-klimaat pakket en de richtlijn CCS als onderdeel daarvan, als uitgangspunt nemen. Nederland blijft voorstander van financiering van CCS met Europees geld en gaat er van uit dat in de onderhandelingen over het Energie-klimaatpakket uitgesproken is in welke mate de nieuwkomersreserve uit het ETS-systeem kan worden ingezet.

Nederland staat in principe positief tegenover een richtlijn inzake nucleaire veiligheid. Nucleaire veiligheid is een belangrijke randvoorwaarde voor de toepassing van kernenergie. Over dit voorstel, dat op 1 december 2008 is uitgekomen, zal nog een afzonderlijk fiche worden opgesteld.